Gävle kommun
<Ange huvudmannens mailadress>

Beslut

efter regelbunden kvalitetsgranskning vid Sofiedalskolan i Gävle kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning på Sofiedalskolan avseende verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer. En kvalitetsgranskning ska belysa hur väl skolorna klarar sitt uppdrag att ge varje elev förutsättningar att nå de nationella målen. Målen och riktlinjerna framgår framför allt av den läroplan och de kursplaner eller motsvarande styrdokument som gäller för utbildningen.

Läsanvisning

Skolinspektionen bedömer skolans arbetssätt inom fyra områden. På varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Sofiedalskolan i följande utsträckning:

Rektors ledarskap

Rektorn leder och styr i *hög utsträckning* skolans utveckling av undervisningen.

Undervisning

Undervisningen främjar *i flera delar* elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn utvecklar arbetet med att göra eleverna delaktiga i undervisningen och i sitt eget lärande, för att på så sätt stimulera och motivera eleverna att utvecklas så långt som möjligt.

Trygghet och studiero

Utbildningen präglas i *hög utsträckning* av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete.

Bedömning och betygssättning

Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges i hög utsträckning.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 23 augusti 2019 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till Skolinspektionen@Skolinspektionen.se , eller per post till, Skolinspektionen, Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm . Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr– 2018:10639) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Rektors ledarskap

Författningsstöd
1 kap. 5 §, 2 kap. 9-10 och 34 §§, 4 kap. 4-7 §§ skollagen
Lgy 11, 1 Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning, Kunskaper och lärande, Varje skolas utveckling, 2.6 Rektorns ansvar

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn leder och styr i *hög utsträckning* skolans utveckling av undervisningen.

Skälen för bedömningen är att rektorn leder och organiserar det pedagogiska arbetet på Sofiedalskolan med fokus på skolans kunskaps- och värdegrundsuppdrag och att elevernas kunskaper systematiskt följs upp och analyseras vid flera avstämningar per läsår. Utifrån analysen av kunskapsresultaten vidtas åtgärder. Även skolans arbete avseende trygghet, studiero och värdegrund följs upp, analyseras, och åtgärder vidtas. De biträdande rektorerna har även följt upp lärarnas arbete med jämställdhet och kan därmed ge exempel på hur lärarna inkluderar detta perspektiv i sin undervisning.

Rektorn leder och styr skolans utveckling

Granskningen visar att rektorn leder och organiserar det pedagogiska arbetet på Sofiedalskolan med fokus på skolans kunskaps- och värdegrundsuppdrag. Rektorn leder och styr den pedagogiska verksamheten via de biträdande rektorerna som har det operativa ansvaret. De biträdande rektorerna leder eller deltar i flera forum, till exempel vissa arbetslagsmöten och den lokala ledningsgruppen. Vidare har rektorn kontinuerliga avstämningar med de biträdande rektorerna och andra nyckelfunktioner och styr skolans utveckling genom bland annat att bestämma tema och fokus för olika forum för att utveckla undervisningen och andra processer. Till exempel har rektorn startat projekt för att utveckla undervisningen i de naturorienterande ämnena och gett i uppdrag att kartlägga en av elevhälsans processer. Dessa områden stämmer till stor del överens med skolans prioriterade utvecklingsområden. I intervjuer med skolledningen och lärare framkommer att rektorn har skapat en organisation för att lärare ska ha möjlighet att samverka, till exempel finns det avsatt tid för planering av undervisning och sambedömning varje vecka i olika konstellationer och arbetslagen är organiserade så att lärare i olika ämnen ska kunna samverka. Till exempel har lärare arbetat med att utveckla undervisningen så att alla elever utmanas med språkutvecklande arbetssätt. Rektorn berättar också att han frigjort tid för planeringsträffar på skolan. Granskningen visar att det finns personal som inte vet hur rektorn är en pedagogisk ledare i vissa hänseenden. I en intervju framkommer att vissa lärare inte vet hur rektorn driver det pedagogiska arbetet avseende bedömning och betygssättning och att elevhälsoteamet inte helt känner till skolans organisation och rektorns vision för elevhälsans arbete. Granskningen visar dock att rektorn har en god kännedom om verksamheten och leder arbetet genom de biträdande rektorerna.

Rektorn uppger i intervju att även om jämställdhet inte är utpekat som ett prioriterat område för nuvarande läsår så ska lärarna inkludera jämställdhetsfrågor i sin undervisning med utgångspunkt i läroplanen. Enligt rektorn har en kompetensutveckling inom jämställdhet skett för drygt ett år sedan och lärare diskuterar jämställdhet med eleverna inom ordinarie undervisning och på mentorstiden. Vidare beskriver rektorn att han har initierat diskussioner om jämställdhet och normkritik bland de biträdande rektorerna och en av de biträdande rektorerna berättar att hon sedan har fört motsvarande diskussioner med lärarna på låg- och mellanstadiet. I intervju med lärare uppger de bland annat att jämställdhet är en naturlig del av undervisningen och ger flera exempel på hur de bedriver ett arbete för att främja jämställdhet, till exempel att de medvetet arbetar med ordval i undervisningen ur ett jämställdhetsperspektiv samt litteratur som används i undervisningen. Även om lärarna uttrycker i intervjun att det arbete som de bedriver kring jämställdhet inte styrs eller leds av rektorn framgår det av intervju med de

biträdande rektorerna att de genom uppföljning skaffar sig en bild av lärarnas arbete med jämställdhet och därmed kan ge exempel på hur lärarna inkluderar detta perspektiv i sin undervisning.

Granskningen visar att det är en hög andel legitimerade lärare och det finns rutiner för att introducera nyanställda lärare. Av inkommen dokumentation till Skolinspektionen framgår att drygt 90 procent av lärarna är legitimerade. Enligt den skriftliga plan (checklistan) som Skolinspektionen tagit del av ska den nyanställda läraren tilldelas en mentor. I de intervjuer som Skolinspektionen genomfört med lärare ges exempel då en obehörig lärare getts en introduktion av en mentor inklusive lektionsobservation och planerade möten. En av de biträdande rektorerna säger även i intervju att hon brukar göra lektionsobservationer när det är nyexaminerade lärare som anställts. Enligt lärarnas uppfattning finns det även exempel på en mindre väl genomfört introduktion, exempelvis i de fall en lärare påbörjat sin tjänst mitt i en termin. I lärarintervjuer ges det även en bild av att de erfarna och behöriga lärarna hjälper de obehöriga, men att detta uppdrag inte alltid kommer från ledningen utan sker på eget initiativ och endast följs upp informellt av de biträdande rektorerna.

Rektorn följer upp skolans kunskapsresultat och värdegrundsarbete

Granskningen visar att elevernas kunskaper systematiskt följs upp och analyseras i olika forum, däribland i arbetslagen och i den pedagogiska utvecklingsgruppen, vid flera avstämningar per läsår. Uppföljningen av betygen görs på individ-, grupp- och skolnivå utifrån flera parametrar, bland annat skillnader mellan könen och lägre/högre betyg. Tidigare har lärarna, enligt egen utsago, fått analysera kunskapsresultaten relativt ”fritt”, men nu har de fått tydligare frågeställningar och hjälp för hur resultaten ska analyseras. Skolledningen tar del av den analys som lärare har gjort i olika konstellationer och med olika perspektiv som utgångspunkt, och de biträdande rektorerna deltar också vid diskussion och analys i den pedagogiska utvecklingsgruppen. Rektorn uppger att han själv inte genomför lektionsobservationer, men får en bild av hur undervisningen bedrivs från de biträdande rektorerna och specialpedagogen som genomför lektionsobservationer. De lektionsobservationer som de biträdande rektorerna genomför är dock inte så strukturerade utan genomförs mer förutsättningslöst med generell återkoppling till läraren. Vidare uppger rektorn att han följer upp åtgärderna i den handlingsplan som trygghetsteamet gör (och som i sin tur baseras på varje klass handlingsplan för att bland annat öka tryggheten) en gång per månad. Med utgångspunkt i den analys som genomförts i de olika forumen har rektorn under det senaste läsåret beslutat om ett par prioriterade områden med specificerade åtgärder.

Skolinspektionen konstaterar att för högstadiet är slutsatsen av analysen, åtgärderna och verksamhetens kontinuerliga arbete i stort sett stringenta. Exempel på detta är att det framkommer i granskningen att en slutsats i analysen är att kunskapssynen och bedömningen av elevernas kunskaper skiljde sig åt mellan olika lärare, framför allt inom vissa ämnen. Rektorn har därför under nuvarande läsår startat ett projekt för ökad likvärdighet inom detta blockämne med kollegialt lärarande mellan samtliga undervisande lärare i årskurserna 1-9. En annan insats för att förbättra undervisningen är tvålärarskap i matematik. Åtgärderna har vidtagits under nuvarande läsår och det finns därför ingen officiell statistik, men rektorn och lärare i intervjuer uppger att de har sett en förbättring av kunskapsresultaten.

Arbetet med värdegrunden, inklusive trygghet och studiero, följs också upp vid olika tillfällen under läsåret med hjälp av olika typer av mätningar. Trygghetsteamet ansvarar för att bearbeta och analysera resultaten från bland annat enkätresultaten och trygghetsvandringar. En handlingsplan med åtgärder för att förbättra bland annat tryggheten (och annat som kan uppmärksammas i enkäten) upprättas av trygghetsteamet som både lärare och elever tar del av, och varje klass gör därefter sin egen handlingsplan utifrån just sina resultat. Slutligen tar Trygghetsteamet del av samtliga handlingsplaner från varje klass och upprättar en gemensam handlingsplan.

Undervisning

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen främjar *i flera delar* elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Författningsstöd
1 kap. 4 §, 3 kap. 3 och 5a §§, 4 kap. 9 § skollagen
5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185)
Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden 5. Kursplaner med kunskapskrav

Skälen till bedömningen är att undervisningen till stor del är strukturerad men att eleverna inte i tillräcklig mån görs införstådda med vad som är undervisningens syfte och mål. Vidare visar granskningen att det varierar i vilken grad lärare skapar en variation och balans mellan uppgifter och mellan olika sätt att arbeta men att undervisningen oftast innebär ett aktivt lärarstöd. Granskningen visar också att det visserligen sker diskussioner om hur undervisningen kan göras stimulerande och

intressant för eleverna, men att detta arbete inte i tillräckligt stor utsträckning når ut till eleverna så att de upplever undervisningen som stimulerande och intressant. Undervisningen anpassas till viss del efter elevernas behov och förutsättningar men mest med fokus på att alla elever ska nå de lägsta kunskapskraven. Granskningen visar att lärarna i viss mån låter eleverna utveckla och använda olika strategier för lärande.

Eleverna ges en strukturerad undervisning men mål och syfte tydliggörs inte tillräckligt.

Granskningen visar att undervisningen till stor del är strukturerad men att eleverna inte i tillräcklig mån görs införstådda med vad som är undervisningens syfte och mål. Av intervjuer och lektionsobservationer framkommer att i stort alla lektioner är strukturerade med en tydlig start som oftast består av att läraren talar om vad eleverna ska göra. Ibland gör lärare också en koppling till tidigare lektion samt förklarar hur arbetet ska genomföras. Syftet med lektionen tas däremot inte upp mer än under ett par av de lektioner som Skolinspektionen har observerat. Av intervjuer med lärare framkommer att det varierar mellan lärare om och hur de förmedlar undervisningens mål och syfte till eleverna, vilket bekräftas i intervjuer med elever. Lärare säger att de ska gå igenom mål och syfte på lektionerna, men att det inte alltid görs. Det framkommer också att lärarna som undervisar på högstadiet arbetar aktivt med att koppla ihop syfte, mål och aktiviteter i den pedagogiska planeringen (LPP) men att det sedan skiljer sig hur den kopplingen tydliggörs för eleverna i undervisningen. Till exempel konkretiserar en del lärare kontinuerligt syfte och mål under lektionernas gång och i enstaka ämnen hänvisas eleven till att målen finns beskrivna i läroboken. En del lärare uppger att de går igenom LPP inför ett nytt arbetsområde, men flera av de äldre eleverna uppger i intervjun att de inte tar del av LPP. En elev uttrycker att det känns som att läraren bara läser LPP ”utan att lägga någon energi på det”. I intervju med lärare som undervisar på högstadiet uppges att alla elever inte vet ”vad de håller på med på lektionerna” och att det tar tid att skola in elever i att förstå vad de ska lära sig. Såväl lektionsobservationer som intervjuer visar att läraren oftast avslutar lektionen genom att på något sätt sammanfatta lektionen, exempelvis genom att repetera vad de arbetat med under lektionen eller knyta an till kommande lektion. Däremot framkommer det av de observerade lektionerna att det är mycket sällan lärarna vid avslutningen av lektionen relaterar den genomförda undervisningen till syftet med lektionen eller arbetsområdet.

Vidare visar granskningen att det varierar i vilken grad lärare skapar en variation och balans mellan uppgifter och mellan olika sätt att arbeta men att undervisningen oftast innebär ett aktivt lärarstöd. I stort sett samtliga lärare som Skolinspektionen har observerat har ett tydligt ledarskap i klassrummet genom att leda och styra elevernas lärprocesser. De flesta lärare hjälper alla elever, oavsett om de ber om hjälp eller inte,

och ser till att eleverna kommer igång med sina uppgifter. Om någon elev blir inaktiv hjälper läraren eleven relativt omgående. Under ett par lektioner förekommer det att elever är inaktiva eller gör annat än vad de ska göra utan att eleven får tillräcklig hjälp för att återgå till skolarbetet. Skolinspektionen observerade att lärare oftast ”ger tips” och vägledning till elever för att de ska komma vidare i sitt arbete. I vissa ämnen, uppger både elever och lärare, är undervisningen i hög grad läromedelsstyrd och eleverna arbetar mest i läroboken. I andra ämnen varierar undervisningen mer med olika former av arbetssätt och arbetsformer, till exempel enskilt- och grupparbete, film, diskussioner och genomgångar då samtliga elever är aktiva genom att använda sig av sin mini-whiteboard. Detta bekräftas även av Skolinspektionens lektionsobservationer.

Lärarna försöker stimulera och motivera elever

Granskningen visar att det sker diskussioner i lärarkollegiet/på skolan om hur undervisningen kan göras stimulerande och intressant för eleverna, men att detta arbete inte i tillräckligt hög grad når ut till eleverna. I intervju med rektorn framkommer att det inom en workshop om ledning och stimulans har getts verktyg till lärarna för att arbeta med elevers motivation, med fokus på elever som har svårigheter i skolarbetet. På låg- och mellanstadiet har det enligt biträdande rektor diskuterats hur man kan stimulera och motivera elever genom bland annat digitala verktyg. Lärare berättar att de diskuterar motivation och hur de kan stimulera elever. Till exempel säger en del lärare att de bygger på elevernas självförtroende, en del knyter an till elevernas erfarenheter eller arbetar för att skapa ett tillåtande klimat i undervisningen. Elevhälsan bekräftar att det sker mycket diskussioner om motivation, att lärarna vill motivera elever och att de gör flera olika anpassningar för att stimulera elever i undervisningen. Däremot lyckas inte alltid lärarna att motivera de elever ”där det är extremt svårt med motivation”, enligt elevhälsan. Vidare berättar en representant för elevhälsan att hen upplever att lärare använder sig av yttre motivation, det vill säga att de motiverar elever genom att uppmana dem att leva upp till de prestationskrav som skolan ställer på dem. Enligt den intervjuade elevhälsorepresentanten leder detta till en stor press för såväl hög- som lågpresterande elever. I stället borde eleverna bli inre motiverade ”utifrån det som eleven brinner för”, uttrycker den intervjuade. I intervjuer med elevhälsan och lärare framkommer vidare att det i vissa klasser har genomförts insatser för att stärka elevernas motivation och engagemang i undervisningen. I en klass, där studiero och motivation var bristande, har samtal med eleverna genomförts för att ta reda på hur eleverna själva skulle vilja ha det i skolan och i klassen. Enligt elevhälsan gav detta arbete effekt men däremot har utvärderingen av insatsen inte lyfts till generell nivå på skolan. Även en lärare berättar att det i ett ämne i en klass testades att bedriva

problembaserat arbetssätt under en begränsad period, något som enligt undervisande lärare ledde till att eleverna presterade bättre än vad de hade gjort tidigare, till exempel kunde elever som vanligtvis hade svårt att nå betyget E nu visa kunskapskrav på C-nivå. Men trots detta efter några veckor slutade lärarna undervisa på detta sätt.

Av intervju med elever framkommer att det varierar mellan olika ämnen om undervisningen är stimulerande och motiverande. Elever beskriver exempelvis att undervisningen är stimulerande om själva ämnet är intressant. Undervisningen är, enligt eleverna, motiverande i de flesta ämnen och det är roligt när man förstår och får personlig återkoppling. I intervjun med elever som går på mellanstadiet ger de flesta eleverna ”4-5” och ett par elever ”6-7” på en tiogradig skala på hur intressant och rolig undervisningen är. Men i elevintervjuerna framkommer också att elever som går på högstadiet känner att inte alla lärare tror på eleverna och att lärares undervisning är på en ”medelnivå”, vilket enligt eleverna leder till att en del elever som ligger efter känner sig stressade. Dessutom är det många elever som har dåligt självförtroende, enligt elever. Det eleverna saknar för att undervisningen ska bli roligare är mer variation, till exempel olika aktiviteter och tävlingar och inte enbart arbeta i läroboken.

Undervisningen anpassas till viss del och mest för de som har svårt att nå kunskapskraven

Granskningen visar att undervisningen anpassas till viss del och mest för att alla elever ska nå kunskapskraven. Av intervjuer med skolledningen och lärare framkommer att det har diskuterats hur undervisningen kan anpassas för att alla elever ska ges en lagom utmaning. Skolledningen uppger att det nyligen har skett kompetensutveckling i hur lärare kan anpassa undervisningen och att olika medel, till exempel taktila hjälpmedel och ”time timers”, har införskaffats. Men granskningen visar också att det till stor del handlar om att anpassa undervisningen för de elever som har svårt att nå kunskapskraven. Vidare framkommer det i intervjun med skolledningen att det skiljer sig mellan olika lärare hur väl de anpassar undervisningen. Av intervjuer med elevhälsan, elever och lärare framkommer att fokus är på de elever som har svårt att nå kunskapskraven, till exempel framkommer det i elevintervjuerna för högstadiet att inte alla lärare tror på eleverna och de känner att lärares undervisning är på en ”medelnivå”. I intervju med lärare ges en del exempel på hur de anpassar undervisningen, till exempel genom att elever kan få göra extra uppgifter när de är klara, svårare arbetsbok i ett ämne och att elever kan få göra samma uppgift på olika nivåer. Någon enstaka lärare uppger att alla elever åtminstone till en början måste göra samma sak men att de därefter kan få svårare uppgifter. Lärare säger vidare att eleverna behöver en bas och i vissa ämnen är det svårare att anpassa än i andra. När elever berättar om undervisningen och hur den anpassas uppger en elev att det finns

extra uppgifter att göra, i övrigt berättar eleverna att det i vissa ämnen finns möjlighet att rita eller vänta in resten av klassen när de är klara och en elev menar att undervisningen inte alls anpassas och alltid börjar på en lätt nivå.

Strategier för lärande ges till elever men kan tydliggöras

Granskningen visar att lärarna i viss mån låter eleverna utveckla och använda olika strategier för lärande. Såväl lärare som elever på högstadiet uppger i intervjuer att det har förekommit undervisning i studieteknik. En lärare säger till exempel i en intervju att de har pratat om studieteknik, men att eleverna själva måste hitta sin teknik. Eleverna från högstadiet uppger att de har tittat på filmer om studieteknik men de känner inte igen att de har fått använda olika studietekniker i undervisningen. Vidare framkommer det i intervjuer att elever på högstadiet ges möjlighet att reflektera över sitt eget lärarande, till exempel genom reflektion kring lektionsmål och lärare ger i intervju flera exempel på hur det sker, till exempel muntlig återkoppling och ”exit-tickets”. Lärare som undervisar i de lägre årskurserna ger också olika exempel på hur elever ges strategier för lärande, till exempel att lärare visar hur eleverna kan lösa uppgifter på olika sätt med dokumentkamera som hjälpmedel och att lärare och elever pratar om att man kan lösa samma uppgift på olika sätt och elever får komma med förslag på hur de ska uppnå olika mål.

Möjligheter att påverka och vara delaktiga i undervisningen ges ibland

Utifrån granskningens resultat kan Skolinspektionen konstatera att eleverna har begränsade möjligheter att vara delaktiga och påverka undervisningen, även om det finns vissa undantag. Lärare som undervisar på högstadiet säger att elever är mer delaktiga än vad de tror och exemplifierar med att elevers intresse för ett ämne kan styra en diskussion eller en lektion åt ett visst håll. Vidare framkommer det av intervjuer att eleverna ibland kan välja mellan ett par arbets- eller redovisningsformer och att det sporadiskt sker enkäter och utvärderingar, till exempel efter ett arbetsområde. En lärare uppger att hen själv utvärderar sina arbetsområden och sällan tänker på vad eleverna tycker. En annan lärare beskriver svårigheter med att ta hand om elevernas åsikter som förs fram i en utvärdering, vilket enligt läraren är frustrerande och därför borde elevernas delaktighet diskuteras mer i kollegiet. I intervju med lärare som undervisar i de lägre årskurserna säger en lärare att de försöker variera metoderna för hur eleverna är med i att planera och utvärdera undervisningen och det framkommer också att elever kan lyfta frågor till klassrådet. Elever som går på högstadiet uppger att de i viss utsträckning kan påverka arbetsformer och att vissa lärare öppnar upp för deras synpunkter. Men elever på högstadiet berättar också att de i de flesta ämnen inte pratar om hur de vill ha

undervisningen och känner att de inte har möjlighet att påverka undervisningen på något sätt. Elevråd och klassråd sker inte så ofta och eleverna tycker inte att det är viktiga ämnen som de kan påverka i dessa forum. I intervju med lärare framkommer även att elevers delaktighet är ett utvecklingsområde och att elever inte har så stor möjlighet att påverka innehållet, utan mer redovisningsform. Skolinspektionen lektionsobservationer bekräftar att eleverna ibland ges möjligheter till att ge synpunkter, till exempel om hur en lektion har varit.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

Att rektorn utvecklar arbetet med att göra eleverna delaktiga i undervisningen och i sitt eget lärande, för att på så sätt stimulera och motivera eleverna att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att kvaliteten på undervisningen kan utvecklas ytterligare. Visserligen ges eleverna mestadels en strukturerad undervisning och ett aktivt lärarstöd, men elevernas möjligheter att utvecklas så långt som möjligt skulle enligt Skolinspektionen kunna gynnas av att eleverna i högre grad stimuleras och utmanas i undervisningen samt görs delaktiga i såväl undervisningen som i sitt eget lärande. Skolinspektionen rekommenderar även rektorn att intensifiera arbetet med att ge eleverna möjlighet att utveckla och använda olika strategier för att planera, genomföra och utvärdera sitt lärande. Det är också viktigt att eleverna ges möjlighet att reflektera utan ett givet svar samt över sitt eget lärande. I arbetet med att stärka elevernas självförtroende och motivation att lära kan elevhälsan, med sitt perspektiv och sin kompetens med fördel involveras.

Forskning visar att elevers delaktighet i undervisningen, motivation och ansvar påverkar varandra och är centrala delar av lärandeprocessen. Till exempel finns det studier som visar att bland annat elevers delaktighet i skolans verksamhet ökar lärandet och kunskaper positivt.[1] Skolinspektionens granskning av elevers förutsättningar för delaktighet i undervisningen visar att de lärare som på ett

[1] Skolverket (2015) Delaktighet för lärande, Forskning för skolan, s. 64-68.

medvetet och genomgripande sätt arbetar med att skapa förutsättningar för delaktighet gör det bland annat genom att tydliggöra syfte och mål med lektionen. Detta innebär att lärarna förklarar och samtalar med eleverna om varför de ska arbeta med en viss uppgift eller ett visst innehåll.[2]

Inom forskningen görs det ofta en skillnad mellan yttre och inre motivation hos elever. Yttre motivation innebär att eleven engagerar sig i skolarbetet på grund av yttre krav, till exempel att de måste få höga betyg för lärarens skull. Inre motivation innebär däremot att elever engagerar sig i uppgifter och aktiviteter för att de finner dessa intressanta och lustfyllda. Det sistnämnda, inre motivation, gynnar ett livslångt lärande och upplevd meningsfullhet.[3]

Skolinspektionens granskning av Sofiedalsskolan visar att lärare flera gånger använder sig av yttre krav för att motivera elever. Vidare visar granskningen att det finns elever på högstadiet som inte känner sig delaktiga eller upplever att de har möjlighet att påverka undervisningen i det som eleverna tycker är viktigt. Ett sätt att fortsätta skolans arbete är att fokusera på att stärka elevernas (inre) motivation att lära samt att göra eleverna delaktiga i sitt eget lärande.

Ett sätt att göra eleverna delaktiga i sitt eget lärande är att låta eleverna få utveckla och använda olika inlärningsstrategier, så att de medvetet kan planera, genomföra och utvärdera sitt lärande. Det kan till exempel vara begreppskartor, läs- och skrivstrategier eller strategier för problemlösning. Metakognition handlar i förlängningen om att kunna använda tankesätt och strategier för att lära på ett målinriktat sätt som främjar det egna lärandet. Några av de metakognitiva strategier som inom forskningen har pekats ut att ha de starkaste effekterna på elevers slutprestationer är bland annat organisering och transformering (till exempel att skriva

[2] Skolinspektionen (2017) Att skapa förutsättningar för delaktighet, Stockholm: Skolinspektionen, sid. 23-24

[3] Giota, J. (2013) Individualiserad undervisning i skolan- en forskningsöversikt, Vetenskapsrådets rapportserie 3:2013, Stockholm: Vetenskapsrådet, s 87f och 121ff.

en disposition eller en skiss före uppsatsskrivande), målformulering/planering och självvärderingar.[4]

Trygghet och studiero

Skolinspektionen bedömer följande: Utbildningen präglas *i hög utsträckning* av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete.

Författningsstöd
3 kap. 3 §, 5 kap. 3 och 5 §, 6 kap. 6-7 §§ skollagen
Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Skälen för bedömningen är att granskningen visar att det finns ett gemensamt och medvetet arbete för att skapa trygghet och studiero för eleverna. Skolans undersökningar och Skolinspektionens intervjuer visar att majoriteten av eleverna känner sig trygga. Skolan arbetar på flera olika sätt och systematiskt med att öka elevernas trygghet och studiero. Bland annat arbetar skolan med lektionsstrukturen, regler för högstadiet respektive låg- och mellanstadiet och genom ett gemensamt bemötande.

Medvetet arbete för att skapa trygghet och studiero

Granskningen visar att skolan arbetar för att skapa studiero på flera sätt. I intervju med trygghetsteamen uppger de att de arbetar med studieron genom den gemensamma lektionsstrukturen (en för högstadiet och en för låg- och mellanstadiet). Trygghetsteamet för låg- och mellanstadiet uppger att de har ett lektionsprojekt då de har jobbat med lektionsstruktur i tre terminer. Även i intervju med lärare som undervisar i de lägre årskurserna berättar de att det finns en lektionsstruktur som de följer, men anpassar till klassen. Lärare tar även upp individualisering, bemötande som viktiga faktorer i arbetet med studiero på låg- och mellanstadiet. På högstadiet

[4] Håkansson, J. & Sundberg, H. (2012) Utmärkt undervisning: Framgångsfaktorer i svensk och internationell forskning, Stockholm: Natur och Kultur, s. 176, 238.

uppger lärare i intervju att har diskuterat om de ska ha en gemensam lektionsstruktur, men har för närvarande vissa gemensamma klass- och skolregler, till exempel om användning av mobiltelefoner och lärplattor Vidare uppger lärarna som undervisar på högstadiet unisont att det finns ett gemensamt arbete för att skapa studiero genom att de bland annat aktivt arbetar med att skapa en lugn korridormiljö och arbetar för att ”få ihop” klassen, t.ex. genom inskolning. Trots att det under i stort sett alla 15 lektioner som Skolinspektionen observerade, och som lärare och elever beskrev som typiska lektioner, är studiero, uppger flera av de intervjuade eleverna att studieron varierar och ger exempel på flera olika störningsmoment. När Skolinspektionen tar upp ordningsregler i intervju med elever som går på mellanstadiet säger en elev att det sitter en liten skylt men att ingen följer reglerna. Elever som går på mellanstadiet uttrycker dock även i intervju att lärare respekteras när de uppmärksammar att det inte är studiero på lektionen och att rutinen att sätta sig ner när de kommer in i klassrummet gör att det blir en lugn miljö på lektionen.

Vidare visar granskningen att det finns ett gemensamt och medvetet arbete för att skapa trygghet för eleverna på Sofiedalskolan. Såväl skolledning, lärare, trygghetsteam och elevhälsa berättar i intervjuer att det bedrivs ett arbete för att öka elevernas trygghet. Arbetet utgår från enkäter som genomförs minst två gånger per år för hela skolan som sedan är en del som ligger till grund för den analys som bland annat trygghetsteamet och skolledningen gör och som utmynnar i en handlingsplan. Utifrån bland annat den analys som gjorts har konkreta åtgärder vidtagits, bland annat i form av förändring av skolans innemiljö, men även mer övergripande och större åtgärder som att delta i projektet Mentorer i våldsprevention (MVP)[5]. Biträdande rektorn uppger att det finns ett årshjul med främjande aktiviteter och lärare berättar att de kontinuerligt diskuterar trygghetsfrågor sinsemellan och att det finns ett material som lärarna använder sig av på mentorstiden för att arbeta med klassens gruppdynamik.

Av intervjuer och av den dokumentation som Skolinspektionen tagit del av framkommer att majoriteten eleverna känner sig trygga. Elever berättar också i intervju att lärare tar reda på hur de har det hemma och att lärare är bra på att uppmärksamma elever som inte känner sig trygga och hjälper dem. Även

[5] MVP är ett program för skolan. Målet är att stoppa och förebygga mäns och pojkars våld. Elever och lärare lär sig att ta ansvar för varandra och säga ifrån om de ser eller hör våld och kränkningar.

skolledningen berättar att de vet, genom bland annat enkätresultaten, att de vuxna i skolan är duktiga på att agera vid olika händelser och att vuxna bryr sig om och etablerar goda relationer med elever, vilket bekräftas av dokumentstudier. Skolan arbetar även med att skapa trygghet genom inskolningsaktiviteter, skol- och klassregler samt genom ett aktivt arbete med korridorsmiljön. Men, i en intervju med lärare tar en lärare upp att hen inte agerar vid vissa elevincidenter då läraren uppger att elever som hen inte har en relation till inte bryr sig när läraren säger till. I intervju med skolledningen uppger de att skolan inte är ”i hamn” med trygghetsarbetet helt och att det finns enstaka lärare som inte reagerar när de ser att någon elev blir utsatt för en kränkning.

Eftersom skolledningen identifierat att det finns enstaka lärare som inte tillämpar skolans gemensamma förhållningssätt förutsätter Skolinspektionen att rektorn även fortsättningsvis följer upp och vidtar åtgärder kopplat till skolans trygghetsarbete.

Bedömning och betygssättning

Skolinspektionen bedömer följande: Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges i hög utsträckning.

Författningsstöd
1 kap. 9 §, 3 kap. 14 §, 10 kap. 20 a § skollagen
9 kap. 20 och 22 b §§ skolförordningen
Lgr 11, 2.2 Kunskaper, 2.7 Bedömning och betyg

Granskningen visar att både rektorn och biträdande rektorer på Sofiedalsskolan ger lärarna organisatoriska förutsättningar för att säkerställa likvärdighet och kvalitetssäkra lärares bedömningar och betygsättning. På skolan används olika metoder för att kvalitetssäkra bedömning och betygsättningen. Vidare framgår det av granskningen att rektorn har identifierat avvikelser mellan bedömningar och betyg och analyserat dessa, samt vidtagit åtgärder för att öka likvärdigheten.

Granskningen visar att rektorn på Sofiedalsskolan ger lärarna organisatoriska förutsättningar för att säkerställa likvärdighet i deras bedömningar och betygsättning. Av intervjuer med lärare och skolledning framkommer att det finns tid avsatt för att lärarna ska kunna sambedöma och diskutera bedömningar, vilket sker kontinuerligt. Vissa lärare uppger dock att de inte hinner med bedömningsfrågor på den veckovisa avsatta tiden. Arbetet med att göra likvärdiga bedömningar sker till stor del i ämneslagen, men även i andra forum, och leds vanligtvis av förstelärarna och de

pedagogiska utvecklingsledarna. Sambedömning sker såväl mellan lärare i samma ämne, som mellan lärare i olika ämnen och i vissa fall med lärare på andra skolor. De nationella proven rättas oftast i par av andra lärare än den undervisande och proven är oftast avidentifierade. Skolan använder sig av Skolverkets bedömningsstöd för årskurs 1 samt olika typer av screeningar, utöver ordinarie bedömningsunderlag i respektive ämne. I intervju med lärare som undervisar i de lägre årskurserna framkommer även att lärare på olika skolor har sambedömt bedömningsstödet i matematik och svenska i årskurs 1.

Biträdande rektorn för låg- och mellanstadiet berättar i intervju att de ständigt behöver arbeta med bedömning och betygsättning och att alla lärare, inte enbart de som undervisar i årskurs 6, kommer att vara delaktiga i betygsättningen. Även den biträdande rektor som ansvarar för högstadiet uppger att tjänstefördelningen är lagd så att lärare i vissa ämnen ska planera och bedöma tillsammans.

Rektorn har identifierat avvikelser mellan bedömningar och betyg och analyserat dessa, samt vidtagit åtgärder för att öka likvärdigheten. Av intervjuer med skolledning och lärare framkommer att rektorn har uppmärksammat skillnader mellan bland annat resultat på nationella prov och betygsättning samt skillnader mellan pojkar och flickors betyg, bland annat identifierade rektorn att det skilde sig mycket i betyg mellan de två blockämnena och att många pojkar hade relativt låga betyg i ett av blockämnena. Även skillnader i betygssättning mellan olika lärare har rektorn uppmärksammat. Rektorn har diskuterat dessa avvikelser med berörda lärare och det har även vidtagits åtgärder utifrån analysen, rektorn har också haft mer generella diskussioner med lärare om bedömning och betygsättning. Dessutom har det tagits fram ett ”prognosverktyg” som är en del i att arbeta för ökad likvärdighet vad gäller bedömning och betygsättning. Prognosverktyget innebär bland annat olika frågor, som varje enskild lärare först svarar på, och därefter sker diskussion i olika forum. Frågorna syftar till att skapa diskussioner mellan lärare och därmed öka likvärdigheten och leda till en förändrad undervisning. Men det är enligt rektorn inte bara lärare som diskuterar bedömning och betygsättning, utan att även skolledningen kontinuerligt för diskussioner, bland annat utifrån betygsresultat på gruppnivå, så som att det inte har getts ett enda betyg A i en hel grupp.

I detta fall har biträdande rektor diskuterat med läraren. Utifrån de avvikelser i bedömning och betygsättning som rektorn uppmärksammat har han pekat ut bedömning och betyg som ett prioriterat område inom skolans systematiska kvalitetsarbete. Framöver kommer lärare att arbeta med området med hjälp av Skolverkets Allmänna råd inom bedömning och betygsättning.

På Skolinspektionens vägnar

X Anna Möller

Beslutsfattare
Signerat av: Anna Möller

X Marie Högstedt

Föredragande
Signerat av: Marie Högstedt

Bilaga 1: Underlag för bedömning regelbunden kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- 15 lektionsobservationer
- 2 gruppintervjuer med elever
- 3 gruppintervjuer med lärare
- 1 gruppintervju med skolans elevhälsa
- 2 intervjuer med rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av bedömningsunderlag, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Bedömningsunderlagen beskriver de områden som utredarna ska värdera vid besök på skolenheter. Bedömningsunderlagen är uppdelade i bedömningsområden. Respektive bedömningsområde är sedan nedbrutet till ett antal indikatorer Dessa indikatorer beskriver mer i detalj vad som ska utredas, för att identifiera var skolans styrkor respektive förbättringsområden finns.

Bedömningsområden

Inom respektive område granskas följande delar:

Bedömningsområde 1: I vilken utsträckning leder rektorns lärarnas utveckling av undervisningen och verkar för elevernas lika rätt till en god utbildning oavsett könstillhörighet? Inom detta område granskas hur rektor arbetar med uppföljning och analys, hur skolans arbete med jämställdhet bedrivs, samt hur rektorn leder och organiserar skolans arbete.

Bedömningsområde 2: I vilken utsträckning får eleverna en undervisning som främjar deras möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden? I detta område granskas om undervisningen är målfokuserad, varierad och innehåller aktivt lärarstöd, om eleverna stimuleras och utmanas i undervisningen utifrån sina behov och förutsättningar, samt om eleverna görs delaktiga i undervisningen och i sitt eget lärande.

Bedömningsområde 3: I vilken utsträckning arbetar skolan så att utbildningen präglas av trygghet och studiero och eleverna kan ägna sig åt skolarbete? I detta område granskas hur skolan arbetar för att skapa en lugn och trygg miljö där det råder studiero.

Bedömningsområde 4: I vilken utsträckning ges lärarna förutsättningar att säkerställa likvärdighet vid bedömning och betygssättning? I detta område granskas hur skolan arbetar med diskussion, analys och kvalitetssäkring i arbetet med omdömen och betyg.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: www.skolinspektionen.se

Bilaga 2: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Skolinspektionen besökte skolenheten mellan den 22 januari 2019 och den 24 januari 2019. Besöket genomfördes av Marie Högstedt och Renata Grelak.

Sofiedalskolan är en kommunal grundskola i Gävle kommun med verksamhet i förskoleklass och grundskolans samtliga årskurser. Vid tiden för granskningen har skolan totalt 687 elever. Huvudman för skolan är Gävle kommun.